

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

ISBN 978-617-8430-05-4

© НУ «Одеська юридична академія, 2024
© Автори статей, 2024

<i>Гоголева Олена Миколаївна, Бочков Павло Миколайович</i> АНАЛІЗ СПРИЙНЯТТЯ СУЧАСНОЮ СТУДЕНТСЬКОЮ МОЛОДДЮ НОВИХ ПІДХОДІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ	964
<i>Заверзаєв Валерій Володимирович, Адеєва Ольга Вікторівна</i> ВПЛИВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ НА ПОДОЛАННЯ СТРЕСУ ТА ЗНЯТТЯ ПСИХОЕМОЦІЙНОГО НАВАНТАЖЕННЯ	966
<i>Чертов Іван Іванович, Ганчар Іван Лазарович</i> НАРОДЖЕНІ В УКРАЇНІ, УНІКАЛЬНІ БОЙОВІ МИСТЕЦТВА	967

СЕКЦІЯ 29. ДІЯЛЬНІСТЬ СУЧАСНИХ БІБЛІОТЕК У ЗАКЛАДАХ ВИШОЇ ОСВІТИ

<i>Іванійчук Таїсія Юріївна, Нерубацька Лариса Миколаївна</i> СЕРВІСИ ВІДКРИТИХ СИСТЕМ ІНСТИТУЦІЙНИХ РЕПОЗИТАРІВ У ПРОЦЕСІ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ НАУКОВО-ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ УНІВЕРСИТЕТУ	970
<i>Дремлюга Ольга Олексіївна, Опольська Тамара Іванівна</i> ПРОГРАМНІ СЕРВІСИ ПЕРЕВІРКИ АКАДЕМІЧНИХ ТЕКСТІВ НА НАЯВНІСТЬ ПЛАГІАТУ: ДЕТЕКТОРИ КОНТЕНТУ ШІ	972
<i>Макуха Світлана Миколаївна</i> ВПЛИВ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ НА СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ МОЛОДОЇ ЛЮДИНИ	974
<i>Петренко Олена Сергіївна, Фоміна Світлана Олегівна</i> ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ КОРИСТУВАЧАСТУВАЧІВ, ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ БІБЛІОТЕЧНО-БІБЛОГРАФІЧНИХ ЗНАНЬ	976
ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК УЧАСНИКІВ КОНФЕРЕНЦІЇ	979

СЕКЦІЯ 29

ДІЯЛЬНІСТЬ СУЧАСНИХ БІБЛІОТЕК У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

*Керівник секції: директор наукової бібліотеки, кандидат біологічних наук
Т. Ю. Іванійчук*

*Секретар секції: завідувач відділу бібліографії та репрезентації
рідкісних і цінних видань наукової бібліотеки
Т. М. Стефанчишена*

Іванійчук Таїсія Юріївна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
директор наукової бібліотеки*

Нерубацька Лариса Миколаївна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
заступник директора наукової бібліотеки*

СЕРВІСИ ВІДКРИТИХ СИСТЕМ ІНСТИТУЦІЙНИХ РЕПОЗИТАРІЇВ У ПРОЦЕСІ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ НАУКОВО-ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ УНІВЕРСИТЕТУ

Протягом останніх десятиліть переважна більшість ЗВО України накопичили великий масив документів, створених науково-педагогічними працівниками, здобувачами освіти всіх рівнів у своїх електронних бібліотеках, зокрема і в їх складових – інституційних репозитаріях. Розвиток в нашій країні електронних бібліотек і формування інформаційних наукових і освітніх ресурсів передбачався розлогим переліком нормативно-правових актів і вже тривалий час активно продовжується. Електронні бібліотеки університетів не лише накопичують і зберігають, але й керують, надаючи доступ до свого різноманітного цифрового контенту, сприяють його швидкому віднайденню й інтеграції з різноманітними як національними, так і міжнародними наукометричними та інформаційно-аналітичними системами (ORCID, Google Scholar та інші) [7]. Цифрова ідентифікація електронних документів в інституційних репозитаріях набуває сьогодні достатньої актуальності з огляду на покращення видимості і відкритості контенту, підвищення індексу наукового цитування та представлення інтелектуального надбання інституції. Так, DOI (Digital Object Identifier) для дослідницьких та наукових матеріалів з інституційного репозитарію дають можливість задекларувати чесність і відповідність до принципів FAIR, легко віднайти відповідний матеріал, реалізувати інтеоперабельність з іншими системами (зокрема ORCID, Web of Science, Scopus) та повторне використання й цитування. Сьогодні DOI та інші постійні ідентифікатори також можна призначати динамічним наборам даних і продуктам даних, щоб розпізнавати, визнавати та винагороджувати авторів даних. Показники, доступні для цитування даних, дозволяють постачальникам даних продемонструвати, обґрунтувати, мотивувати та пояснити цінність даних, які вони зібрали [2].

Сьогодні аналіз відкритих інформаційних ресурсів бібліотек університетів набуває великого значення у процесі оцінювання ефективності науково-освітньої діяльності у закладах освіти. Враховуючи складності з комплектуванням бібліотечного фонду українських ЗВО друкованими виданнями у останні роки, поширеність змішаних форм навчання при реаліза-

ції інформаційного забезпечення учасників освітнього процесу акцент зміщується на електронні ресурси відкритого доступу.

Застосування бібліометричних технологій та здійснення наукометричних досліджень, як складових інфометричної діяльності, стає вагомим доповненням при поглибленому аналізі якості та ефективності наукової та освітньої діяльності. Наукометрика та бібліометрика являють собою окремі підходи до вимірювання та аналізу наукової активності та впливу, що базуються на обробці інформації щодо наукових публікацій, цитувань, імпаکت-факторів журналів та інших метрик. Саме наукометрична та бібліометрична складові займають сьогодні важливу частку бібліотечної діяльності у закладах освіти, зокрема, і в Національному університеті «Одеська юридична академія».

Наразі в Україні розбудовується потужна відкрита система статистичних даних реального стану вітчизняної науки «на основі аналізу теоретико-методологічних засад бібліометрії та на базі принципів Лейденського маніфесту, рекомендацій для наукових організацій, видавців та науковців Декларації про оцінювання наукових досліджень (DORA) і міжнародного відкритого електронного архіву з бібліотекознавства та інформаційних наук (LIS)» [8]. Як в університетському менеджменті, так і в особистій самопрезентації науковців активно використовуються такі інформаційно-аналітичні системи, як «Бібліометрика української науки», «Наука України: доступ до знань», національна система моніторингу індексу наукового цитування OUCI,

Важливим інструментом для здійснення інфометричного аналізу є DOI – ідентифікатор цифрового об'єкта, який представляє собою структуроване число на основі стандарту ISO 26324. DOI став стандартом де-факто для забезпечення стабільної та постійної адреси до ресурсу. Цифрове збереження наукових публікацій та даних – це постійна діяльність, а не одноразовий депозит, який вимагає постійних повторних інвестицій, нових винаходів і праці [3]. Означене питання буде мати велике значення в умовах різкого збільшення цифрового контенту [5]. При цьому слід враховувати новітні публікації щодо посилення уваги до модернізації політики використання DOI задля підтримки постійного доступу [4].

Практика присвоєння DOI документам в інституційних репозитаріях академічних текстів стає все більш поширеною в академічному світі [1; 6]. Це свідчить про зростаючу усвідомленість важливості сталої та однозначної ідентифікації наукових матеріалів для забезпечення їхньої доступності та цитованості. Можна навести основні причини, які пояснюють чому присвоєння DOI набуває популярності в інституційних репозитаріях:

- забезпечення сталою посилання (навіть з урахуванням деяких проблем, які були зафіксовані щодо віднайдення журнальних статей за DOI);
- покращення видимості досліджень та пошукової оптимізації;
- спрощення цитування та використання наукових матеріалів
- стимулювання використання відкритого доступу до наукової інформації

Хоча практика присвоєння DOI в інституційних репозитаріях зростає, все ще існують деякі виклики, пов'язані, зокрема, з фінансовими витратами на отримання DOI та впровадження систем управління репозитаріями. Однак, з усвідомленням важливості цього інструменту для підвищення доступності та цитованості наукових досліджень, очікується подальше зростання популярності цього ідентифікатора в інституційних репозитаріях академічних текстів наукових установ, університетів.

В Національному університеті «Одеська юридична академія» вже тривалий час здійснюється надання DOI з префіксом 10.32837 окремим виданням, розміщеним в інституційному репозитарії університету. Кількість наукових і навчальних видань, матеріалів конференцій з означеним цифровим ідентифікатором постійно збільшується. Присвоєння DOI дозволяє забезпечити постійну адресу та ідентифікацію для кожного документу в eNUOLAIR, що полегшує пошук, цитування та посилання на матеріали в мережі, а також дозволяє зберігати метадані про ці документи для подальшого використання та аналізу, інтеграції з іншими системами.

В цілому DOI не має прямого впливу на якість надання освітніх послуг, однак, наукові дослідження, які мають DOI, можуть мати певний вплив на якість освіти через механізм підвищення рівня знань та освіченості, розвиток наукового мислення та дослідницьких навичок.

Список використаних джерел

1. Bangert D., Frances M. PIDs to Support Discovery and Citation: Persistent Identifier Service Design and Delivery at UNSW Library. *Proceedings of the ACM/IEEE Joint Conference on Digital Libraries / Inst. of Electrical and Electronics Engineers Inc.* 2017. URL: <https://ieeexplore.ieee.org/document/7991610>.
2. Coetzer G., Botha R., Schollar C., Elger K. An Institutional Research Data Repository and Digital Object Identifiers for SARA Radio Astronomy, Fundamental Astronomy, and Geodesy Datasets. *Bulletin of the AAS.* 2022. Vol. 54, Iss. 2. URL: <https://baas.aas.org/pub/2022n2i029/release/1>.
3. Cramer T., German C., Jefferies N., Wise, A. A perpetual motion machine: The preserved digital scholarly record. *Learned Publishing.* 2023. Vol. 36. № 2. P. 312–318. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/leap.1494>
4. Eve M. Digital Scholarly Journals Are Poorly Preserved: A Study of 7 Million Articles. *Journal of Librarianship and Scholarly Communication.* 2024. Vol. 12, Iss. 1. P. 1–23. URL: <https://www.iastatedigitalpress.com/jlsc/article/id/16288/>
5. Pendergrass K. L., Sampson W., Walsh T., Alagna L. Toward environmentally sustainable digital preservation. *The American Archivist.* 2019. Vol. 82, Iss. 1. P. 165–206. URL: <https://meridian.allenpress.com/american-archivist/article/82/1/165/432804/Toward-Environmentally-Sustainable-Digital>
6. Saundry A. Institutional Repository Digital Object Metadata Enhancement and Re-Architecting. *Joint Conference on Digital Libraries.* Toronto, ON, Canada, 2017. P. 307–308. URL: <https://ieeexplore.ieee.org/document/7991603>
7. Електронні бібліотечні інформаційні системи наукових і навчальних закладів : монографія / за наук. ред. В. Ю. Бикова, О. М. Спіріна. Київ : Пед. думка, 2012. 176 с.
8. Медведева А. С. Бібліометричні дослідження в бібліотеках як інструментарій моніторингу наукової діяльності : дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.03. Київ, 2020. 204 с.

Ключові слова: наукова бібліотека, якість науково-освітнього процесу університету, інституційний репозитарій, інфометрія, цифровий ідентифікатор об'єкта (DOI).

Keywords: scientific library, quality of the university's scientific and educational process, institutional repository, infometrics, digital object identifier (DOI).

Дремлюга Ольга Олексіївна

Національний університет «Одеська юридична академія»,
завідувач науково-інформаційного відділу наукової бібліотеки

Опольська Тамара Іванівна

Національний університет «Одеська юридична академія»,
завідувач науково-методичного відділу

ПРОГРАМНІ СЕРВІСИ ПЕРЕВІРКИ АКАДЕМІЧНИХ ТЕКСТІВ НА НАЯВНІСТЬ ПЛАГІАТУ: ДЕТЕКТОРИ КОНТЕНТУ ШІ.

Інформаційно-комунікативні технології (далі – ІКТ) – результат досягнень наукового прогресу, зумовили формування цифрової реальності та штучного інтелекту (далі – ШІ), які активно інтегруються у сферу науки та освіти і надають можливість акумулювати та миттє-